

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн нэр

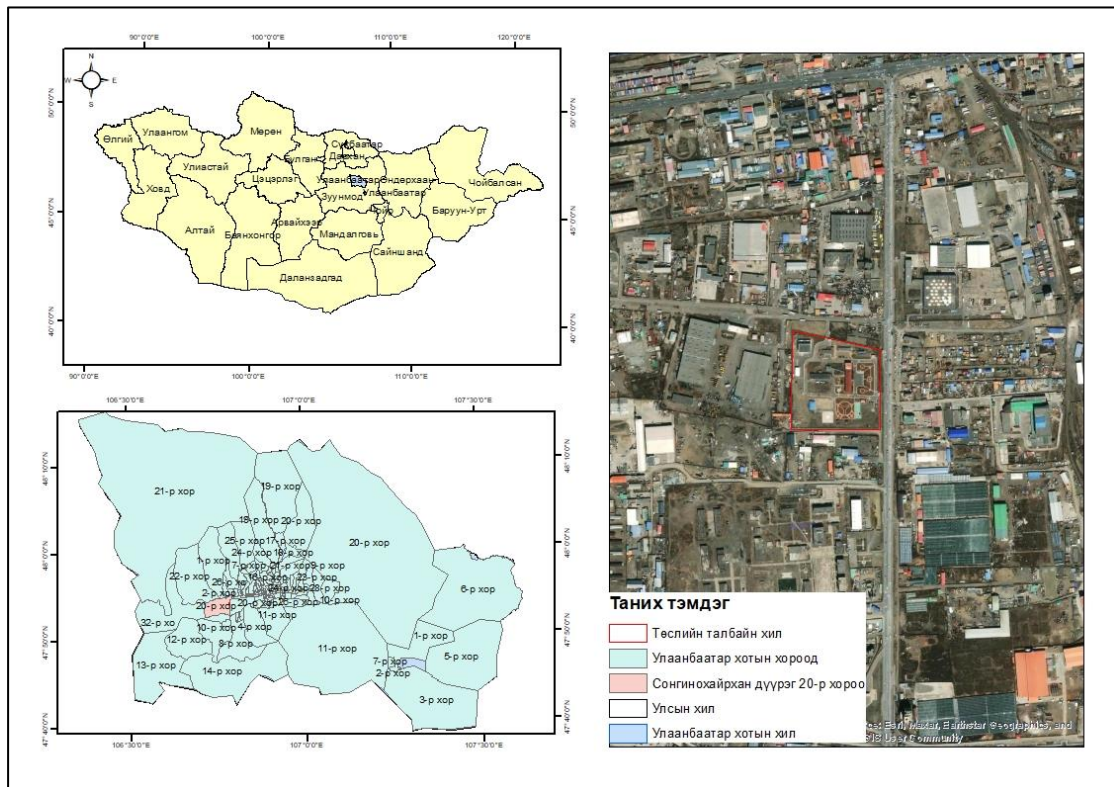
“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төсөл

1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч

“ЗӨСҮТ” ТБАГУТУГ	
ААН улсын бүртгэлийн дугаар	9070003046
Регистрийн дугаар	9092005
Холбоо барих утас	70282859, 80151719
Хаяг	Улаанбаатар хот, Сонгинохайрхан дүүрэг, 20-р хороо, 18131
Утас	70143302, 91771111

1.3. Төслийн байршил

“Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”-ийн “Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төслийн талбай нь Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүргийн 20-р хорооны нутагт орших бөгөөд Чингисийн талбайгаас зүүн тийш 1,5 км-ийн зайд байрлана. Нийт 5,6 га талбайд хэрэгжинэ.

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил

1.4. Төслийн үйл ажиллагаа

Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв нь Эрүүл мэндийн сайдын А/305 тоот тушаалын дагуу бүтцийн өөрчлөлтөд орж орчин үеийн шаардлагад нийцсэн төхөөрөмжийг шинжилгээ, оношилгоонд ашиглаж, олон улсын түвшинд чадавхажсан хүний нөөцтэйгээр 30 гаруй зоонозын халдварт өвчний оношилгоог нян судлал, ийлдэс судлал, молекул биологи, генийн дараалал тогтоох түвшинд үйл ажиллагаа явуудж байна.

Сүүлийн 5 жилийн хугацаанд лабораторийн оношилгооны хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр Монгол улсын засгийн газар, Эрүүл мэндийн яамнаас онцгой анхаарснаар лабораторийн тоног төхөөрөмжийн хангалтыг хийж, хүчин чадлыг 5 дахин нэмэгдүүлсэн байна. Био үйлдвэрлэлийн лаборатори нь дараах лаборатори хэсгүүдээс бүрдэнэ. Үүнд:

1. Нян залгиурын үйлдвэрлэлийн лаборатори
2. Химийн лаборатори
3. Тэжээлт орчин хуурайшуулалтын лаборатори
4. Тэжээлт орчин савлалтын лаборатори
5. Тэжээлт орчин үйлдвэрлэлийн хэсэг
6. Химийн бодис хадгалах өрөө
7. Тэжээлт орчин ариутгалын өрөө
8. Түүхий эд хадгалалт, бэлтгэлийн өрөө
9. Шил сав угаалгын өрөө
10. Тэжээлт орчин хадгалалтын өрөө

2023 оны байдлаар нийт 110 ажилтантай үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд үүнээс лабораторид 21 ажилтантай үйл ажиллагаа явуулж байна. Зоонозын халдварт өвчин болох тарваган тахал, боом, холер, хулгана тахал, бруцеллөз, пастереллөз, хуурмаг сүрьеэ, листериоз, гэдэсний бүлгийн нянгууд, төрөл бүрийн мөөгөнцрийн халдварт өвчний оношилгоонд ашиглагдах зориулалт бүхий 33 нэр төрлийн үндсэн, 10 төрлийн хадгалах, тээвэрлэх, 97 нэр төрлийн сонгомол, 188 нэр төрлийн ялган оношлох микробиологийн тэжээлт орчин, 395 төрлийн будаг урвалж, уусмал, нян будах граммын будгууд, 25 төрлийн будагтай цаас, 3 төрлийн нянгийн биохимийн идэвх тодорхойлох цаас, 3 төрлийн оношилгооны бактериофаг үйлдвэрлэн лабораторийн оношилгоо шинжилгээнд ашигладаг.

Төслийн хэмжээнд жилд дунджаар 1800-2000 л оношилгооны дээрх нэр төрлийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэн төвийн эрүүл зүй чанарын хяналтын лабораторид нян судлалын шинжилгээнд хамруулсны дараа гэрээт байгууллага болон салбар 15 ЗӨСТ-үүд, үндэсний лавлагаа лабораторийн оношилгоо, шинжилгээ, судалгааны ажилд зориулан бэлтгэн нийлүүлдэг байна.

Ариутгал халдваргүйжүүлэлт, биоүйлдвэрлэлийн албаны чиг үүрэг:

- “Олон улсын эрүүл мэндийн дүрэм”, зоонозын халдварт өвчний талаарх Олон улсын болон Монгол улсын хууль тогтоомж, эрх зүйн баримт бичгүүдийг мөрдөх, Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар батлагдсан халдвар хамгааллын дэглэм болон биоаюулгүй ажиллагааны заавар журмыг баримтлах;
- Зоонозын халдварт өвчний онош зүйн лавлагаа тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх;
- Зоонозын өвчин үүсгэгч бичил биетний өсгөвөр, омог (нян, вирус, эгэл биетэн), эерэгсорьц (эсрэгтөрөгч, эсрэгбие)-ыг баталгаажуулах шаардлага хангасан тэжээлт орчин, урвалжаар бүрэн хангах;
- Орон нутгийн ЗӨСТ-үүдийг чанарын шаардлага хангасан хэрэглэхэд хялбар, хямд үнэ, өргөн сонголт бүхий микробиологийн тэжээлт орчин, будаг урвалжаар хангах;
- Халдварт өвчний урьдчилан сэргийлэх болон дэгдэлтийн үед голомтын ариутгал халдваргүйтгэл, хог хаягдлын чиглэлээр сургалт зохион байгуулах, мэргэжилтэн бэлтгэх;

Зураг 2. Био-үйлдвэрлэлийн лабораторийн дотоод орчны зураг

1.5. Төслийн барилга, байгууламж

“Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв” төсөл нь нийт 5,6 га талбайд үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд үндсэн 1 байр, өргөтгөл 1 байр, эмнэлгийн хэрэгслийн агуулах, граж, контейнер, авто зогсоол, явган хүний зам, ногоон байгууламж зэрэг барилга, байгууламжтай.

Зураг 3. Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн төв байр

Зураг 4. Өргөтгөлийн хэсэг

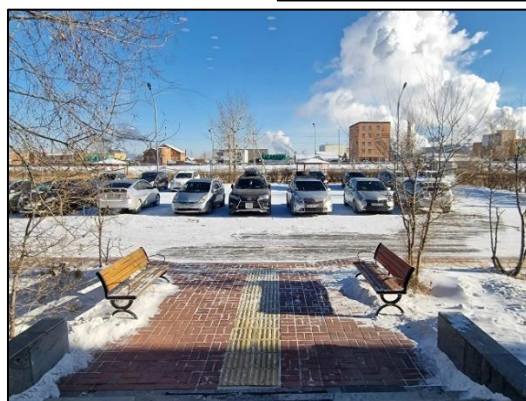
Зураг 5. Нөөцийн агуулах

Зураг 6. Амьтны байр

Зураг 7. Контейнер

Зураг 8. Автозогсоол болон граж

1.6. Лабораториудад ашиглагдаж буй химийн бодис

ЗӨСҮТ-ийн үндсэн үйл ажиллагаа, төслийн хүрээнд нийт 292 төрлийн химийн бодис ашиглаж байгаа бөгөөд эдгээр бодисуудыг “Грийн химистри” ХХК болон бусад химийн бодис худалдаалагч аж ахуйн нэгж байгууллагатай гэрээ байгуулан худалдан авч байна.

1.7. Төслийн талбайн дэд бүтцийн хөгжил

Төслийн талбай нь Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүргийн 20-р хорооны нутаг дэвсгэрт байрлах тул зам тээвэр, харилцаа холбоо, эрчим хүч, цахилгаан хангамж зэрэг дэд бүтэц сайн хөгжсөн.

Цахилгаан хангамж: Төвийн эрчим хүчний шугамаас салаалж татсан.

Дулаан хангамж: Төсөл нь жилийн 4 улирал үйл ажиллагаа явуулах бөгөөд төвийн дулаан, цахилгааны шугамд холбогдсон.

Цэвэр усны хангамж: Төвийн цэвэр, бохир ус татан зайлуулах шугамд холбогдсон.

Харилцаа холбоо: Үүрэн телефоны бүх сүлжээнд холбогдсон.

Зам харилцаа: Төслийн талбай нь төвийн хатуу хучилттай зам дагуу байрлаж байна.

Зураг 9. Төслийн талбайн зам харилцаа

2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

2.1. Физик газарзүй

Улаанбаатар хот орчмын нутаг дэвсгэр нь Монгол орны физик газарзүйн мужлалтаар Хангай-Хэнтийн уулархаг их мужийн Хэнтийн уулсын баруун өмнөд шувтрах үзүүрт Богдхан уулын ард, Туул голын өргөн хөндий ба түүний цутгал голуудаар хэрчигдсэн хэсэгт оршино. Туулын дэнж хотын зүүн хэсэгт нарийн 2.5-3.0 км орчим өргөн, баруун тийш болох тутам өргөсөн хотын баруун талд 5.0-5.5 км орчим өргөн болох ба ерөнхийдөө зүүнээсээ баруун тийшлэх тусмаа намсана. Хотын эргэн тойронд Богдхан уул, Сонгино-Хайрхан, Чингэлтэй уулс хүрээлнэ.

Төслийн талбай нь газрын гадаргын хувьд тэгш, гадаргын налуу нь 1-5.7°, өндөршил нь далайн түвшнээс дээш 1357-1370 м байрлаж байна.

2.2. Цаг уур, уур амьсгал

“Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”-ийн “Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төслийн талбай нь Улаанбаатар хотын Сонгино-Хайрхан дүүргийн 20-р хорооны нутаг дэвсгэрт байрлах бөгөөд төсөл хэрэгжих бүс нутгийн уур амьсгалыг бүрдүүлэгч олон хүчин зүйлсийн харилцан үйлчлэлийн нөлөөгөөр тухайн газар орны уур амьсгалын нөхцөл бүрэлдэн тогтоно. Нарны цацрагийн жилийн явцаас хамааран сэрүүн бүсэд жилийн дөрвөн улирал ээлжилдэг. Тухайн орон нутгийн хотгор гүдгэр, газрын гадаргын шинж зэргээс хамааран улирлын шинж газар бүр харилцан адилгүй байдаг. Төсөл хэрэгжих орчмын бүс нутаг нь уур амьсгалын эх газрын эрс тэс шинжтэй. Энд өвөл нь хүйтэн бөгөөд удаан үргэлжилнэ. Зун нь богино, халуун болдог. Хавар, намрын улиралд цаг агаар тогтворгүй эрс өөрчлөгдөж байдаг.

2.3. Гадаргын болон гүний ус

Төсөл хэрэгжих талбай нь Улаанбаатар хотын Сонгино-Хайрхан дүүргийн 20-р хорооны нутагт орших бөгөөд усзүйн хувьд Хойд мөсөн далайн голуудын ай сав Туул голын сав газарт хамаарагдана. Төслийн талбайд хамгийн ойр орших гадаргын томоохон урсац нь төслийн талбайгаас урагш 3.4 орчим км-ийн зайд урсах Туул гол юм. Төслийн талбайд нуур, булаг шанд байхгүй. Төслийн ажилчдын унд-ахуйн хэрэгцээний усыг Ус сувгийн удирдах газартай “Цэвэр усаар хангах, хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах гэрээ”-г байгуулан төвийн цэвэр усны нэгдсэн системээс хангаж байна.

Улаанбаатар хотын газрын доорх усны ай сав уулс хоорондын артезийн ай сав бөгөөд гадаргын болон газрын доорх усны өвөрмөц холбоог үүсгэдэг бэсрэг хэмжээтэй боловч усны харьцангуй арвин нөөцтэй. Энэхүү ай савд Хойд туйлын, Урд туйлын гэсэн 2 томоохон репональ хагарал байдгийг геологичид зураглан тогтоосон байна. Уг ай савыг хүрээлэн байгаа уулс нь газрын доорх усны тэжээлийн бүс, Улаанбаатарын хотгор нь хуримтлал зөөгдөл, хөлийн бүс болдог.

2.4. Хөрсөн бүрхэвч

Улаанбаатар хотын Сонгино-Хайрхан дүүргийн 20-р хорооны нутагт байрлах “Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”-ийн хэрэгжүүлж буй “Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төслийн талбай нь Улаанбаатар хот нутаг дэвсгэр нь хөрсний газарзүйн мужлалтаар (Доржготов Д., УБ 1984, 1994) Улаанбаатар хот хөрс-био уур амьсгалын Хангайн их мужийн Хэнтийн өмнөх тойрогт багтах бөгөөд Монгол орны хөрсний ангиллаар тал газар, хөндий хотгорын хөрсний бүлэгт багтах ба судалгааны талбайд хар хүрэн хөрс тархсан байна.

2.5. Ургамлан нөмрөг

Монгол орны ургамал-газар зүйн мужлалаар Улаанбаатар хотын орчим нь Монгол-Дагуурын уулын ойт хээрийн тойрогт хамааруулдаг (Өлзийхутаг, 1989) боловч энэ нутаг Монгол-Дагуурын уулын ойт хээрийн тойрог ба Дундад Халхын хуурай хээрийн тойргийн зааг дээр оршдог учраас уулын хээр ба жинхэнэ хээрийн хэвшлийн ургамалжилтыг хосолсон шинж чанартай байна. Тухайлбал, шивээт хялгана-хазаарганат (*Stipa + kryllovi + Cleistogenes squarrosa*), шивээт хялгана-хазааргана-элдэв өвст хээрийн хэвшлүүд зонхилно. Зарим хотгор газраар шивээт хялгана-ширэг өлөнт (*Stipa Cryllovi + Carex duriuscula*), шивээт хялгана-Нангиад түнгэт хуурай хээр тохиолддог явдал Дундад Халхын тойргийн хэвшил нөлөөлснийг харуулж байна. Толгодын энгэр өврийн чулуурхаг хэсгээр шивээт хялгана-агь-шавагт (*Stipa Cryllovi + Artemisia frigida + Artemisia adamsii*) болон хялгана бүхий ерхөгт (*Agropyron cristatum*) хэвшил бүрэлдсэн.

Төсөл нь Улаанбаатар хотын нутаг дэвсгэрт хэрэгжиж байгаа бөгөөд төслийн талбай орчим нь хүн амын суурьшлын бүс, хотын төв тул ойр орчмын газар талхлагдах, хүмүүнсэг ургамлын төрөл зүйл дийлэнх хэсгийг эзэлж байна. Тус төслийн талбай нь олон жилийн үйл ажиллагааны нөлөөлөлд өртсөн газар боловч барилга байгууламж, авто зогсоол зэргээс бусад хүн, автомашины хөл хүрэхгүй газраар мод бутлаг ургамал тарималжуулсан бөгөөд төслийн талбайд хялгана хиаг алаг өвст төрлийн ургамал зонхилно.

2.6. Амьтны аймаг

“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төслийн талбай нь хүн амын суурьшлын бүс болох хотын төвд байрлах тул төсөл хэрэгжих талбай орчим амьтны аймгийн ямар нэгэн зүйл амьтан илрээгүй болно.

2.7. Нийгэм, эдийн засаг

Төсөл хэрэгжих талбай нь Улаанбаатар хотын Сонгино-Хайрхан дүүргийн 20-р хорооны нутаг дэвсгэрт хамаарагдах бөгөөд тус бүлэгт нийгэм эдийн засгийн талаар тусгав.

Тус хороо нь 1951 онд Октябрийн районы ОСГ-ын 4 дүгээр хороо нэртэйгээр байгуулагдаж анхны даргаар Тулга ажиллаж байжээ. 1992 онд Монгол улсын “Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай” хуулийн дагуу зохион байгуулалтын өөрчлөлтөөр Сонгино-Хайрхан дүүргийн 20 дугаар хороо болон зохион байгуулагдсан байна. Сонгино-Хайрхан дүүргийн 1, 2, 3, 4, 18, 32-р хороо, Баянгол дүүргийн 20-р хороо, Хан-Уул дүүргийн 16-р хороотой хил залган байрладаг.

Тус хороо нь 1900 өрхийн 6863 хүн амтай, 300 гаруй аж ахуйн нэгж үйл ажиллагаа явуулдаг, гэр хороолол, байшин хороолол хослосон аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн бүс юм. Тус хороонд Монгол мах экспо, Нефть бааз, Магнай Трейдийн агуулах, Буян холдинг, Улаанбаатар импекс, Монос фарм, Монос дээд сургууль, Олимд дээд сургууль, Хүнс трейд, төв цэвэрлэх байгууламж, Монгол транс, Зэвсэгт хүчний 013 дугаар анги, Зэвсэгт хүчний 150 дугаар анги, Хан богд кашмир ХХК, Мон фияа ХХК зэрэг аж ахуй нэгжүүд, Энхжин, Босса, ТНТ, Номин агуулах зэрэг томоохон аж ахуйн нэгжүүд үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай 60 гаруй аж ахуй нэгж үйл ажиллагаа явуулдаг.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл

“Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”-ийн “Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төслийг хэрэгжүүлэхэд хүрээлэн буй орчинд учирч болзошгүй нөлөөллийг тодорхойлсон үр дүнд үндэслэн нөлөөллийн эх үүсвэр, шинж чанарыг тодорхойлж дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

Өмнө нь хийгдсэн болзошгүй нөлөөллийн судалгааны дүнгээс үзвэл төслөөс байгаль орчинд үзүүлэх гол сөрөг нөлөөлөл нь:

1. **Агаар орчинд үзүүлэх гол сөрөг нөлөөлөл:** Тус төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын орчинд үзүүлэх гол нөлөөлөл нь ажилчид болон ойролцоох зам дагуу зорчих тээврийн хэрэгслийн хөдөлгүүрээс үүсэх тоосжилт, хийн бохирдуулагч ялгарах, дуу чимээ үүсэх, хатуу хог хаягдлын задралаас агаарт бохирдуулагч бодис тархах зэрэг эх үүсвэр (үйл ажиллагаанаас)-ээс хамаарч байна
2. **Хөрсөн бүрхэвч, эдэлбэр газарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл:** Төслийн талбай нь Улаанбаатар хот нутаг дэвсгэр нь хөрсний газарзүйн мужлалтаар (Доржготов Д., УБ 1984, 1994) Улаанбаатар хот хөрс-био уур амьсгалын Хангайн их мужийн Хэнтийн өмнөх тойрогт багтах бөгөөд Монгол орны хөрсний ангиллаар тал газар, хөндий хотгорын хөрсний бүлэгт багтах ба судалгааны талбайд хар хүрэн хөрс тархсан байна. Төслийн талбайн 7% буюу 0,4 га газар нь барилга байгууламж, автозогсоол, явган хүний зам талбайд дарагдсан бөгөөд 3.8 га газар нь ногоон байгууламж бүхий талбай, үлдсэн талбай нь сул шороон хөрстэй газар байна. Төсөл хэрэгжих үеийн хөрсөн бүрхэвч, газрын гадаргад үзүүлэх болзошгүй нөлөөлөл нь:
 - Шатах тослох материал, ахуйн хатуу, шингэн хог хаягдлаар хөрс бохирдох болно.
 - Химийн бодисын ачилт буулгалтын үеийн асгаралт
 - Төслийн талбай доторх явган хүний замаас гадна жим үүсэх, зориулалтын замаас бусад замаар явах
3. **Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл:** Төслөөс амьтны аймаг үзүүлэх нөлөөлөл нь машин техникийн дуу чимээнээс тухайн орчны хөрсний жижиг амьтад үргэн дайжих, орон зайн өөрчлөлт бий болох зэрэг нөлөөллүүд үүсч болзошгүй. Түүнчлэн үйл ажиллагааны явцад хатуу, шингэн хаягдлын цэг шаардлага хангаагүй, хог хаягдлыг удаах, ил задгай зориулалтын бус газарт хаях зэргээс үүдэн хөрс бохирдож, улмаар хөрсний бичил организмууд устах, газрын талхлагдлаас хөрсний хорхой шавж, бичил биетний төрөл зүйл цөөрөх магадлалтай.

4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

“Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”-д зааснаар “Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”-ийн “Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төсөл нь тухайн нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, үнэлгээний тайлангийн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх зорилгоор байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж хэрэгжилтийг хангаж ажиллах үүргийг хүлээнэ.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэнэ. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгана. Орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрт төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж байгаа өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө, зардал, хугацааг тодорхойлон тусгана.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж ажилласнаар доорх зорилтуудыг хангана. Үүнд:

- Байгаль орчны хууль тогтоомжийн холбогдох зүйл заалт, журам заавар, стандартын шаардлагад нийцүүлэн төслийн үйл ажиллагааг явуулна.
- Байгаль орчны менежментийн асуудлаар БОННУ-ний тайланд боловсруулан тусгасан сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмжүүдийг хэрэгжүүлнэ.
- Ажилчид байгаль орчны хамгаалах асуудалтай холбоотой үүрэг хариуцлагаа ойлгосон байх, сургалтанд хамрагдах боломжтой болно.
- Байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, эрсдэлийг урьдчилан тооцсоноор байгальд шууд болон шууд бус хэлбэрээр үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах, байгаль орчны төлөв байдлыг хадгалж, хамгаална.
- Сум орон нутгийн удирдлага, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хамгаалалтын захиргаа, хяналтын байгууллага, ард иргэдтэй байгаль хамгаалах асуудлаар зөвлөлдөж, тэдний саналыг авч хамтран ажиллах нөхцөл бүрдэнэ.

5. 2024 ОНД УСТГАХ ХИМИЙН БОДИСЫН ХЭМЖЭЭ

Хүснэгт 1. Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лабораторид хадгалагдаж байгаа хугацаа нь дууссан химийн бодисын жагсаалт

№	Химийн бодисын нэр	Хэмжих нэгж	Химийн бодисын хэмжээ/гр/
1	Калийн шүлт КОН	гр	100
2	Мөнгөн ус Hg	гр	20
3	ВTr	гр	150
4	Aethacridin Latus	гр	100
5	Бентонитийн шавар	гр	900
6	Аммоний хлорид NH ₄ Cl	гр	200
7	Аммони азотноксилый NH ₄	гр	40
8	Бенгидроксамовой кислоты кислая калиевая соль	гр	50
9	Калий-натрий виннокислый 4 водный чда	гр	50
10	Калия бихромат технический	гр	900
11	Аммони роданистый	гр	20
12	Дифениламин	гр	20
13	Тимолфталеин индикатор	гр	30
14	Натрий фтористый	гр	20
15	Гидроксиамино гидрохлорид	гр	10
16	6-оксихинолин 8-оксихинолин	гр	250
17	Farbentwickler konzentrat teil-3	л	0.5
18	Ninhydrin C ₉ H ₄ O ₃ N ₂ O	л	0.1
19	Тартрат	гр	300
20	ЭДТА	гр	20
21	Trizma base C ₄ H ₁₁ NO ₃	гр	300
22	Dipyridil C ₁₆ H ₈ N ₂ x2HCl	гр	25
23	55* Nitrilodibarbituric acid monoammonium salt ammonium purpurte C ₈ H ₈ N ₆ O ₆	гр	25
24	Sarcosil/N-Lauroylsarcosyl/ natrium salt	гр	150
25	Benzoic acid	гр	200
26	Кислата борная	гр	2
27	Кали йодисты	гр	45
28	Бенгидроксамовой кислоты кислая калиевая	гр	75
29	Натий тетраборнокислый 10 водной	гр	75
30	Силикагель активированный	гр	1.9
31	Натрий углекислый кислый	гр	80
32	Кали натрий виннокислый 4 водны	гр	75
33	Силикагели активированный	гр	1.9
34	Натрий углекислый кислый	гр	80
35	Углерод четыреххлористый	гр	60
36	Эфир ацетоуксусный	гр	225
37	Кислота сульфаниловая	гр	20
38	Бромтимоловый сини водорастворимый индикатор	гр	4
39	Формалин	л	0.3
40	Нуро Mereg	л	1
41	Кислота серная технический	л	0.5
42	Кислота ортофосфорная	гр	125
43	Bleuchbad konzentrat	л	0.5
44	Stopprad konzentrat	л	0.5
45	Fixierbad konzentrat	л	0.5
46	Erstentwickler konzentrat	л	0.5

47	Силикагель Активированный	гр	100
48	Натрий серноватието кислый чда	гр	135
49	Бутирилхолин йодистый	гр	8
50	Potassium disulfate	гр	10
51	Медь одпойдистоя ч	гр	5
52	Калий двухромова кислый чда	гр	30
53	Медь II сернокислая	гр	18
54	Натрий сернисто кислый	гр	10
55	Аммоний хлористын чда	гр	20
56	Вата укеуспосвинцовая	гр	10
57	Калий углекислый чда	гр	150
58	Магний сернисто кислый 7- водный чда	гр	120
59	Железо II серноксолов 7- водное чда	гр	50
60	Аммоний азотно кислый чда	гр	40
61	Калий углекислый натрий углекислый чда	гр	50
62	Натрий тетраборно кислый 10- водный чда	гр	25
63	Натрий фтористый чда	гр	20
64	Аммоний роданистын чда	гр	20
65	Калий марганцово кислый чда	гр	25
66	Свинец уксусно кислый чда	гр	10
67	Фенолфталеин чда	гр	6
68	Барий хлористый чда	гр	20
69	Квасцы железно аммонийны чда	гр	10
70	Натрий фосфорно кислый двудамеиценный 12-водный чда	гр	5
71	Цинка окись	гр	6
72	Меди II окись чда	гр	10
73	Кобальт II Азотно кислый 6- водный чда	гр	5
74	Натрий углекислый кислый чда	гр	80
75	Висмут III Азотно кислый 5- водный чда	гр	4
76	Железо треххло -ристой 6- водное	гр	5
77	Ртуть двуйодистая чда	гр	5
78	4.6 Diamidino-2-phenylindole dihydrochloride	гр	0.005
79	Carbazole	гр	0.1
80	Мөнгөн ус	гр	0.001
81	Медь азотно кислая чда	гр	5
82	Калий железосине-родистый чда	гр	2
83	1.5-дифенилкарбазид чда	гр	2
84	Кислота фосфорно - молибденовая водная чда	гр	5
85	Конго красный индикатор	гр	5
86	Метилловый красный	гр	4
87	1-нафтиламин чда	гр	2
88	Гексаметилен тетрамин	гр	8
89	Аммоний щавелево кислый чда	гр	5
90	Натрий азотисто кислый чда	гр	5
91	Натрий уксусно кислый 3-водный чда	гр	5
92	Метилловый оранжевый	гр	2
93	Медь II уксусно-кислая 1-водная чда	гр	5
94	Аммоний молибденово кислый чда	гр	6
Нийт			5827.306 гр

6. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”-ийн “Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төслөөс байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл “бага болон дунд” эрчимтэй боловч үйл ажиллагаанаас гарах лабораториудаас хатуу болон шингэн хаягдлыг байгаль орчинд бохирдол үүсгэхгүйгээр зайлуулах, химийн бодис болон аюултай хог хаягдалтай харилцагч ажилчдын хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй байдлын сургалтад хамруулах, хамгаалах хувцас хэрэгслээр хангах, химийн бодисыг хадгалах, тээвэрлэх үе шатанд анхаарч стандарт шаардлагыг дагаж мөрдөх, Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори нь дараах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

7. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, өртөгч	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, арилгах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль журам, стандарт, аргачлал
Агаар орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ								
Агаарын чанар	Төслийн талбайн ойр орчимд шаардлагагүй тохиолдолд тээврийн хэрэгслийг унтрааж байх талаар мэдээллийн самбар байршуулах	Төслийн хүрээнд хэрэглэгдэх авто машин	ш	100.000	2ш	200.000	-	MNS 4597:2014
Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ								
Усны нөөцийн хомсдол үүсэхээс сэргийлэх	Усны төлбөр төлөх	Сар бүр	Гэрээний дагуу тоолуурын заалтаар төлбөр төлөх			Тогтмол	Усны тухай хуулт Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль	
	Борооны усыг хуримтлуулан ногоон байгууламжийг усалгаажуулах	Төслийн хүрээнд	1 иж бүрэн	500.000		-	-	
Хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөг, газрын гадаргад үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ								
Тоосжилт, Хөрсний элэгдэл, эвдрэл Дуу чимээ	Төслийн талбайд ногоон байгууламж байгуулах, тарималжуулалтын ажлыг хийж гүйцэтгэх Эдгээр нөлөөллүүдийг зэрэг бууруулах боломжтой.	Төслийн талбайд	5600 м ² талбайд тариалах модноос зарим хэсгийн тариалах	-	-	-	-	MNS 5916:2008 MNS 5918:2008
Нийт дүн					700.000			

8. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, ЦЭЦЭРЛЭГЖҮҮЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт
Элэгдэл эвдрэлд орсон газрыг нөхөн сэргээн, ногоон байгууламж бий болгох	Нийт ашиглалтын талбайд 10% буюу 5600м ² талбайд ногоон байгууламж хийх	Улиас	Ширхэг	20	10.000	200.000	Төсөл хэрэгжих хугацаанд	- Байгаль орчин, эвдэрсэн газрын техникийн нөхөн сэргээлт - MNS5914:2008 Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрсний хуулалт, хамгаалалт. MNS5916:2008 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, техникийн ерөнхий шаардлага.
		Хайлаас	Ширхэг	30	2500	750.000		
		Шар хуайс	Ширхэг	20	5000	100.000		
		Нийт				375.000		
Шаардагдах техник, хэрэгсэл		Хүрз	ш	5	-			
		Ухуур	ш		15000	25000		
		Усалгааны сав	ш	-	-			
		Усны шланк	м	-	-			
		Модны хайч	ш	1	20000	20000		
		Бордоо	25 кг	5 уут	25000	125.000		
		Хар шороо	1-2 тонн			100.000		
Ногоон байгууламж байгуулах зардал		Арготехникийн ажиллагаа				500,000		
		Суулгацыг тээвэрлэх зардал				100,000		
		Ажилчдын хөлс				-		
Арчилгаа, тордлогоо	Ногоон байгууламжийн усалгаа тайралт, хэлбэржүүлэлт хийх	Төслийн талбайд				200.000	Төсөл хэрэгжих хугацаанд	
Нийт дүн 1.445.000								

9. ХИМИЙН БОДИСЫН ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ	Зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Гүйцэтгэгч	Баримтлах хууль журам, стандарт, аргачлал
Химийн бодисын ашиглалт, хадгалалтын үе шат					
ХБ-ын хадгалалт, ашиглалтын явцад асгарах, ХХД алдагдсанаар ажиллагсдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх	Химийн бодисын хадгалах шүүгээний бүрэн бүтэн байлгах, засвар үйлчилгээний зардал	2.000.000	-	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	“Химийн хорт болон аюултай бодисыг хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам” “Химийн хорт болон аюултай бодисыг хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам” MNS 5029:2011 MNS 6458:2014 MNS /ISO/ 13688:2000
	ХБ-той ажиллах ажиллагсдыг хөдөлмөр хэрэгслээр бүрэн хангах	1.500.000	Тогтмол		
	Ажилчдад химийн бодистой харьцаж ажиллах зааварчилгаа, сургалт явуулах	100.000	Жилд нэг удаа		
	Ажлын байранд эмийн сан бий болгох	500.000	-		
	Гадна орчны тохижилтод анхааран нарны энергиэр ажилладаг гэрэлтүүлэг хийх	180.000	Тогтмол		
Вермикулят, шингээгч материалыг бэлэн байлгаж, яаралтай арга хэмжээ авах төлөвлөгөөтэй байх, орон нутгийн онцгой байдлын газарт мэдэгдэх	Үйл ажиллагааны зардал тусгагдсан	Тухайн нөхцөл бүрдсэн үед			
Ослын эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх					
Химийн бодисын агуулахын битүүмжлэл алдагдаж, агаар, ус, хөрсөөр тархах, ХБ-ын ашиглалтын үед асгарч алдагдах	ХБ-т өртсөн үед яаралтай тусламж үзүүлэх хэрэгсэл, эмийн сан бий болгож, тодорхой газар байрлуулах	200.000	Химийн бодисын ашиглалтын бүх хугацаанд	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	“Гамшгаас хамгаалах тухай хууль” “Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх заавар”
ХБ-ын агуулах болон лабораторит гал гарах	Лабораторийн өрөөнүүдэд галын аюулыг эсрэг хэрэгслээр хангах /галын хор, элс, хүрз, хувин г.м/	200.000			
Нийт зардал			4.680.000 төгрөг		

10. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилга, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж
Ахуйн болон химийн аюултай хатуу хог хаягдал	Ахуйн хог хаягдал түр хадгалах сав байгуулах, хог түр хадгалах цэгт цугларсан хогийг тогтмол хугацаанд зөвшөөрсөн цэгт тээвэрлүүлж байх	Үйлдвэрийн хашаанд	1 ш/удаа	-		1,000.000	Тогтмол
	Хатуу хог хаягдлыг ангилан ялгаж менежментийг сайжруулах, ажилчдад сургалт зохион байгуулах	Төслийн хүрээнд	Улиралд 1 удаа	Зардал тусгах шаардлагагүй.			Тогтмол
	Химийн бодисын сав баглаа боодлыг аюулгүй зайлуулах, устгах мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулах	Төслийн хүрээнд	Төсөл хэрэгжих бүх үе шатанд	Гэрээнд заасан үнийн дүнгийн дагуу төлөх. Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			Тогтмол
	Химийн бодисын сав баглаа боодлыг хүлээн авсан, хүлээлгэн өгсөн мэдээллийн сан, бүртгэл үүсгэх	Төслийн хүрээнд	Төсөл хэрэгжих бүх үе шатанд	-	-	-	Тогтмол
	Гадаад талбайд хог хаягдлыг ангилан ялгаж хаях боломжтой хогийн савыг байрлуулах, хаягжуулах	Үйлдвэрийн хашаанд	ш	-	-	500.000	Удаа
Хог хаягдал хуримтлагдах	Төслийн талбай орчныг бохирдуулахаас сэргийлж, хорооны холбогдох байгууллагатай хамтран ойр орчимд тогтмол цэвэрлэгээ хийж байх	Ойр орчмын 50 метр газарт	удаа	Зардал тусгах шаардлагагүй.		Жилд 1 удаа	
Удаан задардаг хатуу хог хаягдал үүсэх	Дахин боловсруулагдах хог хаягдлыг хоёрдогч түүхий эд авах байгууллага, нэгжид нийлүүлэх	Төслийн хүрээнд	Төсөл хэрэгжих бүх үе шатанд	Зардал тусгах шаардлагагүй.		Тухай бүрт нь	
Ялаа шавж үржих, өвчин гарах	Хог хаягдлын цэгт ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийг тогтмол хийх, орчныг бохирдуулахаас сэргийлэх	Хатуу хог хаягдлын цэгт	Төсөл хэрэгжих бүх үе шатанд	-	-	-	Улирал бүр 1 удаа
Нийт дүн: 1.500.000							

10.1.1. Удирдлага-зохион байгуулалтын арга хэмжээний төлөвлөгөө

Байгаль орчны удирдлага-зохион байгуулалтын арга хэмжээ							
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж жил бүр батлуулж байх	Төслийн хүрээнд	Жил бүр	-	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	Эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага	БОМТ-ний тайлан	Байгаль хамгаалах тухай хуулийн 10 ¹ Газрын тухай хууль болон түүнтэй нийцүүлэн гаргасан журам
Ажилчдын дунд байгаль хамгаалах талаар сургалт, сурталчилгааны ажлыг тогтмол зохион байгуулах - Байгаль орчныг хамгаалах - Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх /шаардлагатай үед гал унтраах багаж хэрэгслийг ашиглаж чаддаг байх/ - Хөдөлмөр хамгаалал - Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг танилцуулах зэрэг сэдвээр	Бүх ажилчид	Жилд 1 удаа	500.000	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	Байгаль орчны мэргэжилтний оролцоотойг оор	Сургалтанд хамрагдсан бүртгэл тэмдэглэл	БОНХЯ-ны сайдын 2014 оны 1-р сарын 06-ны өдрийн А-03 тоот журам БОНХЯ-ны сайдын 2014 оны 1-р сарын 06-ны өдрийн А-03 тоот журам
Химийн бодисын сав баглаа боодлыг устгах “Химийн хортой болон аюултай бодисын хаягдлыг устгах байгууллагын дотоод журам” боловсруулах, химийн бодис болон авултай хог хаягдлын бүртгэл, мэдээллийн сан үүсгэх	Төслийн хүрээнд	Тогтмол	Зардал тусгах шаардлагагүй	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	-	Мэдээллийн сан	Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох үйл ажиллагаа эрхлэх аж ахуйн нэгж, байгууллагад зөвшөөрөл олгоход тавигдах шаардлага болон зөвшөөрөл олгох журам
Химийн бодисын үлдэгдлийн тайлан, мэдээг БОАЖЯ-нд жил бүр хүргүүлж тайлагнаж байх	Төслийн хүрээнд	Жилд 1 удаа	Зардал тусгах шаардлагагүй	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	-	ХБ-ын үлдэгдлийн тайлан	Хог хаягдлын тухай хууль
Галын аюулаас хамгаалах хэрэгсэл, эрүүл ахуйн хэрэгслээр хангах	Төслийн хүрээнд	1 удаа	500.000	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	Эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага	Галын аюулаас хамгаалах хэрэгсэл байрлуулсан байх	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль болон бусад

Хөдөлмөр хамгааллын анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээ, анхааруулах самбар	Төслийн хүрээнд	1 удаа	700.000	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	-	Хөдөлмөр хамгааллын анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээ, анхааруулах самбар байрлуулсан байх
Орон нутгийн засаг захиргаа, олон нийтийн байгууллага, хорооны иргэдийн саналыг сонсож, зохих арга хэмжээ авах, харилцан мэдээлэл солилцож байх	Төслийн хүрээнд	Орон нутгийн иргэдийн санал хүсэлттэй холбоотой	Тухайн үеийн үйл ажиллагааны зардалд тусгагдана.	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	-	Хурал уулзалтаас гарсан шийдвэр
Төслийн талбай орчмын иргэдийн санал хүсэлтийг харгалзан хорооны иргэдэд тулгамдаж буй асуудлыг шийдэхэд дэмжиж туслах	Төслийн хүрээнд	Хорооны иргэдэд тулгамдаж буй асуудлууд	Хорооны иргэдийн санал хүсэлттэй холбоотой	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	Хорооны ЗДТГ	Тулгамдаж буй асуудлуудаас шийдвэрлэсэн байх
Химийн бодисын сав баглаа боодлыг аюулгүй зайлуулах, устгах мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулах	Төслийн хүрээнд	Тогтмол	Гэрээнд заасан үнийн дүнгийн дагуу төлөх. Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	Мэргэжлийн байгууллагатай хамтрах	Гэрээ байгуулсан байх
Химийн бодисын сав баглаа боодлыг хүлээн авсан, хүлээлгэн өгсөн мэдээллийн сан, бүртгэл үүсгэх	Төслийн хүрээнд	Тогтмол	Төсөл хэрэгжүүлэгч заавал хэрэгжүүлэх Зардал тусгах шаардлагагүй	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	-	Мэдээллийн сан, бүртгэлтэй байх

Хог хаягдлын гэрээ байгуулах Хог түр хадгалах цэгт цугларсан хогийг тогтмол хугацаанд зөвшөөрсөн цэгт тээвэрлүүлж байх	Төслийн хүрээнд	Тогтмол	Гэрээнд заасан үнийн дүнгийн дагуу төлөх. Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	Дүүргийн ТҮК-тэй байгуулах	-	
Газар, ус, цахилгаан ашигласны болон бусад төлбөрийг төлөх	Төсөвт хувь нэмэр оруулах	5 багц	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдана.	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	-	Төлбөр төлсөн баримт	
Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг гүйцэтгүүлэх	Төслийн талбайд	1 иж бүрэн	5.000.000	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	Эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага	ГХГЗГ-ын дүгнэлт, тайлан	
Нийт зардал		6.700.000 төгрөг					

11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлт	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт	
1. АГААРЫН ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ									
1.1.	Хорт хийн агууламж: Азотын давхар исэл (NO ₂) Хүхэрлэг хий (SO ₂) Нүүрстөрөгчийн давхар исэл (CO ₂), дутуу исэл CO, HCN, O ₂ .	Хөдөлгөөнт эх үүсвэрээс / Орчны хяналт шинжилгээний цэг зураг дээр нарийн харуулав/	Жилд 2 удаа 5 болон 10-р сард	2	400.000	800.000	Мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	MNS 4585:2016. MNS 3384:1982. MNS 4048:1988. MNS 0017-2-5-11:1988.	
1.2	Агаарын тоос тоосонцор (PM _{2.5} , PM ₁₀)	Бохирдол үүсэх эх үүсвэр орчимд 1 цэгээс дээж авах Хатуу хог хаягдлын цэгийн ойролцоо болон ногоон байгууламжийн ойролцоо 1 цэг	Жилд 2 удаа 5 болон 10-р сард	2	150.000	300.000	Мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	MNS 5013:2009. MNS 5014:2009. MNS 5002:2000.	
2. УСНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ									
2.1	Усны химийн шинжилгээ Био идэвхт нэгдлүүд Нян судлалын үзүүлэлт: Нянгийн тоо Гэдэсний бүлгийн савханцар Эмгэг төрөгч бактери Cl.perferrings	мг/дм ³ 1 мл-т илрүүлэх 100 мл-т	Унд-ахуйн зориулалтаар хэрэглэгдэж буй ус	Жилд 2 удаа 5 болон 10-р сард	2	100.000	200.000	Газарзүй, Гео-экологийн хүрээлэнгийн усны лаборатори, Ус цаг уур орчны шинжилгээний газар	MNS (ISO) 5667-1:2002 MNS (ISO) 5667-2:2002: MNS 4867-1999: УСТ-3534-1983 MNS 0900:2005 MNS 4685:1998
3. ХӨРСНИЙ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ									
2.2	Хөрсний физик, агрохимийн үндсэн үзүүлэлтүүд: Хөрсний морфологи бичиглэл, рН, цахилгаан дамжуулалт, давс %,	мг	Бохирдол үүсэх эх үүсвэр орчимд 1 цэгээс дээж авах Хатуу хог хаягдлын цэгийн ойролцоо болон ногоон	Жилд 2 удаа 5 болон 10-р сард	2	150.000	300.000	Газарзүй, Гео-экологийн хүрээлэнгийн Хөрс судлалын лаборатори,	MNS 3298:1991. MNS 5850:2008. MNS 3985-87. MNS 3310-91. MNS 2305-94. MNS 2305:1994.

	ялзмагийн агууламж %, шим тэжээлийн элемент (NO ₃ , P ₂ O ₅ , K ₂ O) Хөрсний хүнд элементүүд /Pb, Cr, Cd, Ni, Co/		байгууламжийн ойролцоо 1 цэг <i>Нийт 3 цэг</i>					Магадлан итгэмжлэгдсэн хөрсний лабораториуд	
4. ЭРҮҮЛ АХУЙН ХЯНАЛТ									
3.1	Дуу шуугиан	дБА	Төслийн талбай орчимд	Жилд 2 удаа 5 болон 10-р сард	2	100.000	200.000	Мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	MNS 5002:2000 MNS ISO 226:2003
Нийт дүн						1.800.000			

11.1.1. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах арга хэмжээ							
БОМТ хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Хугацааны тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах газар	Хэрэгжүүлэгч	
Дүүргийн байгаль орчны газар	Шинжээчдийн дүгнэлтээр баталгаажна.	Тухайн жилийн БОМТ-ний биелэлтийн тайлан	Жил бүрийн 11-р сарын 1	Шинжээчдийн дүгнэлт	Дүүргийн байгаль орчны газар	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	“БОНХЯ-ны сайдын 2014 оны 1-р сарын 06-ны өдрийн А-03 тоот журам” Олон нийтийн оролцоо, хяналтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд
Бүх шатны Засаг дарга, Байгаль орчны улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч	Хуралд танилцуулах, Уулзалт	БОМТ-ийн тухайн жилийн тайлан, Ирэх оны төлөвлөгөө	12-р сарын 1-ний дотор	БОХ арга хэмжээний тайлан ирэх оны төлөвлөгөөг танилцуулах, санал авах, хамтран ажиллах	Сум,баг	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	
Төрийн бус байгууллага, олон нийт			Жил бүр 1 удаа		Тухайн үед сонгох	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	
Төрийн захиргааны төв байгууллага	Тайлан, төлөвлөгөөг цаасан хэлбэрээр		12-р сарын 10-ний дотор	Хянуулах батлуулах	Улаанбаатар хот	“Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори”	

12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСЭД ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах арга хэмжээ						
БОМТ хэрэгжилтийг тайлагнах, оролцох талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Хугацааны тов	Тайлагнах зардал	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-т	Тайлан, төлөвлөгөөг цаасан хэлбэрээр	БОМТ-ийн тухайн жилийн тайлан	Жил бүр 1 удаа	-	-	“ЗӨСҮТ” ТБАГУТУГ
байгаль орчны яамнд	Тайлан, төлөвлөгөөг цаасан хэлбэрээр	БОМТ-ийн тухайн жилийн тайлан	Тухайн жилийн 11-12 сарын дотор	-	-	“ЗӨСҮТ” ТБАГУТУГ

Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний 2024 оны зардлыг дараах хүснэгтэд харуулав.

Зардлын хэлбэр	Нийт зардал, төг
Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний зардал	700.000
Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	1.445.000
Химийн бодисын эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө	4.680.000
Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний зардал	1.500.000
Удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээ	6.700.000
БОМТ-г хэлэлцүүлэх, тайлагнах зардал	-
Орчны хяналт шинжилгээний зардал	1.800.000
Нийт	16.825.000

“Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”-ТБАГУТУГ-ийн Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” төслийн 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал **16.825.000** (арван зургаан сая найман зуун хорин таван мянга) төгрөг болж байна.

13. ДҮГНЭЛТ

“Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”-ийн “Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори” нь Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүргийн 20-р хорооны нутаг дэвсгэрт байрлана. Төслийг хэрэгжүүлэн үйл ажиллагаагаа явуулж “Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв”- нь тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээнэ. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал **16.825.000** төгрөг зарцуулагдах урьдчилсан дүн гарсан байна.

2024 оны айдлаар Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лабораторид хадгалагдаж байгаа хугацаа нь дууссан устгах шаардлагатай 5827.306 гр химийн бодис байна. Иймээс Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори нь “Химийн хортой болон аюултай бодисын хаягдлыг устгах байгууллагын дотоод журам” боловсруулж бүртгэл, мэдээллийн санг үүсгэж химийн бодисыг худалдаалагч байгууллагад буцаан өгөх эсвэл аюултай хог хаягдал дахин боловсруулах, устгах эрх бүхий байгууллагатай гэрээлэн устгах нь зүйтэй. Хэрэв сав, баглаа боодлыг худалдаалагч талд шилжүүлэх боломжгүй тохиолдолд аюултай хог хаягдал дахин боловсруулах, устгах эрх бүхий байгууллагатай хамтран ажиллана. Зоонозын өвчин судлалын ариутгал халдваргүйтгэл, био үйлдвэрлэлийн лаборатори нь химийн бодисуудын сав баглаа боодлыг устгах үйл ажиллагаандаа “Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам”-ын 6-р зүйлийг дагаж мөрдөж ажиллана.